

çocukları aşk, serüven ve benzeri konuları içeren zararlı yayınlardan uzaklaştırmaktı. Genellikle dinsel nitelik taşıyan bu tür kitapların büyük bir bölümü öğretici, ancak son derece can sıkıcı idi. Bununla birlikte, İngiliz çocuklarının birçoğu kendileri için yazılan ve birtakım korku ve şiddet sahnelerini içeren bu din ve ahlak kitaplarını okuyorlardı. Daha çok Püritenlerin önemle üzerinde durdukları bu tür eserler arasında en ünlüsü ve tipik olanı John Bunyan'ın yazmış olduğu *Pilgrim's Progress* (Hacıların İlerleyişi, 1678)'dir. Aslında yetişkinler için yazılan bu kitabı sonra gerek yazarı gerekse başkaları çocuklar için yeniden yazmış ve kısaltarak da yayımlamışlardır.

John Locke'un 1693'te yayımlanan *Some Thoughts Concerning Education* (Eğitim Üzerine Bazı Düşünceler) adlı eserinde çocuk eğitimiyle ilgili gözlem ve düşüncelerinin İngiltere'de olduğu kadar öteki Avrupa ülkelerinde de büyük yankılar uyandırdığını burada belirtmek gerekir. Çocukların doğal meraklarından birer uyarıcı olarak yararlanılmasını öneren bu ünlü İngiliz düşünürünün görüşleri daha sonraki yüzyıllarda bile çocuk kitabı yazarlarını doğrudan doğruya etkilemiştir.

Yeni girişimler

Çocuk dünyasının yetişkinler dünyasından çok farklı olduğuna inanarak çocuklar için özel yayınların hazırlanmasında emeği geçenlerin başında John Newbery'yi (1713-67) görürüz. Newbery, çocuklar için yalnız kitap yazmakla yetinmemiş, yayımlanan kitapların tanıtılması konusunda da büyük çabalar harcamıştı.

Onun 1744'te yayımladığı ve ne var ki küçük okurlara yine birtakım ahlak kurallarını benimsetmeye çalışmaktan kendisini alıkoyamadığı *A Little Pretty Pocket Book* (Küçük Güzel Cep Kitabı) özellikle biçimsel bakımdan çocuklar için hazırlanmıştı. Newbery'in hizmetleri arasında bir başkası, sözlü ve basılı birçok çocuk şarkı ve tekerlemelerinin *Mother Goose* (Ana Kaz) başlığı altında derlenip yayınlanması hareketine öncülük etmesidir. Bu tür kitapların kısa bir süre sonra Amerika'da da basıldığı bilinmektedir. Newbery, ayrıca, *Lilliputian Magazin* adında bir dergi de çıkarmıştır. Yayımını ancak bir yıl sürdürebilen bu dergi, çocuk dergilerinin mustucası olmak bakımından önemlidir.

Bugün çocuk yazını bakımından klasikler arasında sayılan birtakım kitapların da XVIII. yüzyılın başlarında ortaya çıktığına tanık olmaktadır. Bunlardan biri, Daniel Defoe'nun *Robinson Crusoe* (1719-20) adlı eseridir. Çocukların çok sevdiği bu kitabın sayısız taklitlerinin kısa bir süre içinde piyasayı kaplamış olması ilginç bir olay sayılmalıdır. Çocuk klasikleri arasında yer alan öteki önemli eserler ise Dorrington'un (asıl adı Peter Longueville 1727'de yayımlanan *Adventures of Philip* (Philip'in Serüvenleri), Johann David Wyss'in 1814'de yayımlanan *Swiss Family Robinson* (İsviçreli Robinson Ailesi) ve Jonathan Swift'in 1726'da yayımlanan *Gulliver's Travels* (Gulliver'in Gezileri)'dir. Swift'in eseri aslında yetişkinler için kaleme alınmış ise de çok heyecanlı olayları, ilginç gezileri ve değişik insan topluluklarının yaşayış özelliklerini anlatması bakımından çocukların da ilgisini çekmiştir ve bugün de çekmektedir. Bu kitabın çocuklara özgü basımlarında ayrıntılara yer verilmez, yalnız Lilliput Adasına yapılan gezi anlatılır.

İngiltere'de XVIII. yüzyılın ikinci yarısında başlayan toplumsal değişmeler yanında Jean Jacques Rousseau'nun düşünceleri de İngiliz çocuk kitabı yazarlarının üzerinde derin izler bırakmıştır. Çocukların doğal meraklarından yararlanma ilkesini savunan Locke'dan sonra, Rousseau'nun ileri sürdüğü görüşler, çocuk eğitiminde "öğreticilik" in önemini son derece artırmıştır. İngiltere'de bu sıralarda yazılan çocuk kitaplarının temel özelliği de öğreticilik olmuştur. Nitekim, Sarah Fielding (1710-68), Anna Laetitia Barbauld, Sarah Trimmer (1741-1810), Mary Martha Sherwood (1775-1851) ve Maria Edgeworth (1767-1849) gibi, çocuklar için hazırladıkları eserlerinde öğreticilik yönleri ağır basan kadın eğitimci yazarların ortaya çıkışları bu zamana rastlar.

Masal ve masalımsı hikâyelerin önem kazanması

İngiltere'de peri masallarının önem kazanmasında dış etmenlerin payı büyük olmuştur. Gerçekten İngilizlere ait eski peri masalları yalnız belli çevrelerde anlatılıyor ve dinleniliyordu. Peri